

Etnografie a národnostní politika ČLR

Konstrukce moderního čínského
národa a etnických menšin

Historie hranic čínského státu

Dnešní stav je výsledkem územní expanze realizované v průběhu dynastie Qing (1644-1911)

<http://www.artsmia.org/art-of-asia/history/chinese-dynasty-map.cfm>

- Většina oblastí obývaných dnešními čínskými etnickými menšinami po většinu historie do čínské říše nepatřila
- Oblasti etnicky a kulturně odlišné, které dlouho do říše patřili nejsou dnes jako etnicky odlišné chápány

Vědomí o sdílené historii a kultuře

- Povědomí o společném kulturním dědictví
  - Odkazování na dynastie Qin a Han (汉人)
  - Mytický prapředek – Žlutý císař (皇帝)
  - Povědomí replikováno dlouhodobě stabilním polickým systémem (císařské dynastie, mandát nebes, úřednický systém, autoritativní historiografie)
  - Klíčová role čínského písma a jazyka
- X obyvatelé Číny se chápou až do 19. století jako poddaní aktuální dynastie, jako obyvatelé konkrétní provincie/okresu, nebo jako příslušníci konkrétního rodinného klanu

Kulturní vs. národní identita

Culturalism-to-nationalism thesis

- kriticky zhodnoceno Jamesem Townsedem (Jonathan Unger ed. 1996. *Chinese Nationalism*):
- Předmoderní identita čínského státu je definována na kulturním/civilizačním základu (James Herrison, Joseph R. Levenson):
  - politická kultura, císařský systém, úřednická vrstva
  - konfuciánská etika a rituály
  - povědomí o vlastní historii a kultuře
  - společný jazyk a písmo
  - shodné zvyky, obyčeje, strava, kalendář, architektura

Kultura je více než etnicita

- Stát není založen na etnické (proto-národní) bázi, neexistuje obava z etnického ohrožení říše
- Vysokého postavení může dosáhnout i jedinec nehanského původu skrze osvojení si čínské kultury
- Celé „barbarské“ civilizace se „sinizují“ (来化 *láihuà*) → proměňují se v kulturu čínskou
- Teorie středu a periférie / kultury a „barbarství“:
  - 文 wén, 天下 tiānxià, 天子 tiānzǐ
  - 中国 Zhōngguó, 华 Huá
  - X
  - 夷 Yí (východ), 狄 Dí (sever), 戎 Róng, 蠻/蛮 Mán (jih)
  - 胡 Hú, 羌 Qiāng, 番 Fān
- Zemědělství vs. pastevectví, vařená (属 *shǔ*) vs. syrová (生 *shēng*) strava
- Střetávání se s „barbary“ – obchod, politika (vojenská tažení, systém tributů), kulturní a civilizační výměna

Culturalism-to-nationalism

- Teze, že čínskou kulturu a může nahradit jen jiná kultura, nikoliv národ nebo etnikum
  - K tomu dochází v 19. století s příchodem evropské kultury (ekonomické a politické vykořisťování)
  - Reakcí je přeskupení identity na národním základě
  - Nacionalismus (民族主义 *mínzú zhǔyì*) je konstantním faktorem Číny od 2. poloviny 19. století
- „Nacionalismus je hybnou silou čínské revoluce“ (Mary Wright)
- „Natažení malé kůže národa na obří tělo impéria“ (D. C. Gladney)
- Čínský kulturalismus i nacionalismus se týkají především čínských elit a majoritního etnika Han

Zrod čínského nacionalismu

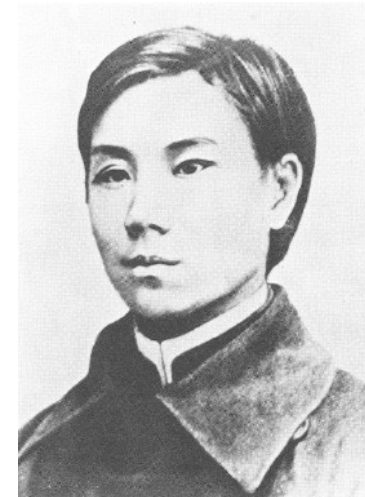
Formování moderního čínského národa (中华民族):

- Politický a ideologický projekt (primordialistický vs. modernistický přístup)
- Čínský nacionalismus 19./20. st. se vymezoval negativně:
  - Proti císařský/feudální
  - Proti mandžuský (qingský)
  - Proti západním velmocem (proti-imperialistický)
- Dva protichůdné procesy:
  - Národně-osvobozené úsilí Hanů
  - Snaha o zformování multi-etnického/národnostního státu (统一的多民族国家 *Tǒngyī de duō mínzú guójiā*)
- Problém s Mongoly, Tibeťany, Mandžuy a s Východním Turkestánem

Dobový rasismus a sociální evolucionismus v citátech

„To, co naši současníci označují za dvůr, vládu a císaře, jsme kdysi označovali za barbary *Yi, Man, Rong* a *Di* a také *Xiongnu* a *Dada* [Tataři]. Jejich kmeny žily za průsmykem *Shanghaiguan* a zásadně se lišili od našich slavných potomků Žlutého císaře. Jejich zem je neúrodná; jejich lid je chlupatý; jejich mysl je zvířecí; jejich zvyky jsou primitivní.“

- (Zou Rong 鄒容, *Gemingjun* 革命軍 1903)

„Jsou ještě rasy – jako například *Miao, Tong* a *Yao* – které jsou roztroušené mezi členy nadřazené rasy a odmítají se mísit. Jejich záhuba je však neodvratitelná. Proč? Protože pokud se nesloučí, musí bojovat, a pokud se bojuje, jedna strana musí prohrát. Vítězství a prohra závisí na nadřazenosti a podřazenosti [ras]. Tak jako dnes, mezi Mandžuy a Hany, na to netřeba odborníka, aby rozhodnul, kdo je nadřazený a kdo podřazený.“

- (Liang Qichao 梁啟超, *Xinmin Congbao* 新民叢報)

Konstrukce konceptu Han

- 汉族 Hànzú
- 汉人 Hànrén – potomci dynastie Han (唐人 Táng rén, 宋人 Sòng rén)
- Sunajtsen 孫文/孫中山 (1866-1925)
- Negativní vymezení - zastřešující termín pro ne-muslimy, ne-Mongoly, ne-Tibeťany, ne-Mandžuy
- Potlačení jazykových rozdílů, potlačení rozdílů mezi severem a jihem, potlačení silných regionálních identit
- Platforma pro mobilizaci k proticizineckému odporu, k prosazení se na mezinárodní nacionalizované scéně

Konstrukce konceptu národ

- 民族 Mínzú
- z japonského termínu Minzoku zavedeného v průběhu reforem Meidži (1868-1912)
- Mobilizace obyvatel qingské říše
- Vznik konceptu moderního čínského národa (中国民族 Zhōngguó mínzú)
  - „Pět národů pod jednou unií“
五族共和 Wǔ zú gònghé
  - dominantní koncept od roku 1912

Konstrukce národnostních menšin

- 少数民族 shǎoshù mínzú
- Nahrazuje koncept pěti národů/ras
- Je spojen s nástupem čínské komunistické strany od 30tých let 20. století:
  - pragmatická politika (koalice s menšinami)
  - komunistická ideologie (právo na sebeurčení)
- Od 40tých let posun od sebeurčení k autonomii, po roce 1949 kodifikováno:
  - „Právo na sebeurčení už v ČLR nemá opodstatnění, protože všechna etnika se dobrovolně rozhodla pro unii s většinovým hanským národem a jejich rozhodnutí je neodvolatelné“ (W. W. Smith, 1994)

Identifikace národnostních menšin

- Stalinova 4 kritéria:
  1. Společné území
  2. Společný jazyk
  3. Společná ekonomická základna
  4. Společná psychologická povaha
- Proces identifikace zahájen po roce 1949
- 400 etnik požádalo o své uznání, jen 56 dodnes uspělo
- Vývoj dle sčítání obyvatelstva: 1953 – 41 národností, 1964 – 53, 1982 + 1990 – 56
- Národnostní politika realizována na základě určení autonomních oblastí (自治区), krajů (自治州) a okresů (自治县) – 5/30/117:
  - AO Neimengu (1947)
  - AO Xinjiang (1955)
  - AO Guangxi a AO Ningxia (1958)
  - AO Xizang (1965)
- do pol. 50. let národnostní politika ČLR relativně vstřícná